

بررسی نقش کاربری زمین بر زمینه‌های بروز تخریب‌گرایی در فضاهای عمومی شهری*

سحر اسماعیل پور همدانی***، اسماعیل شیعه ***

تاریخ دریافت مقاله: ۹۸/۷/۲۳

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۸/۹/۱۷

چکیده

تخریب اموال عمومی به عنوان یکی از مشکلات شهرهای امروز در فضاهای عمومی شهری می‌باشد. تمایلات تخریب‌گرایانه متاثر از عوامل درونی و شخصیتی شکل می‌گیرد و چگونگی موقعیت مکان بر امکان بروز تخریب‌گرایی مؤثر می‌باشد. در میان شاخص‌های مکان، کاربری زمین یکی از عوامل مؤثر بر وقوع تخریب‌گرایی می‌باشد. پیامون نقش شاخص کاربری زمین، زیر معيار چگونگی سازگاری کاربری، مطلوبیت کاربری، ظرفیت کاربری، وابستگی کاربری و شدت فعالیت در فضاهای شهری عمومی موربدرسی قرار گرفته است. تحقیق توصیفی تحلیلی است که به روش همبستگی، به بررسی نسبت متغیرها می‌پردازد. متغیرها بر اساس مطالعات کتابخانه‌ای و تحقیقات پیشین انتخاب شده است. گردآوری داده‌ها از طریق مشاهدات میدانی و برداشت‌های حضوری و پرسشنامه می‌باشد. راهبرد مورداستفاده نمونه مطالعه، پارادایم اثباتی و از نوع تحقیق علی پس از وقوع است. نمونه مطالعه منطقه دو شهرداری همدان می‌باشد. پرسشنامه‌ها بین ۳۸۷ نفر از افراد ساکن و مراجعه‌کنندگان منطقه دو شهرداری همدان توزیع شده و مشاهدات میدانی و برداشت‌های حضوری جمع آوری شده از ۲۸۳ کد محل در فضاهای عمومی شهری نمونه مطالعه، مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفته است. نتایج حاکی از آن است که زیر معيار سازگاری کاربری‌ها بالاترین میانگین رتبه و اثربخشی، زیر معيار شدت فعالیت، مطلوبیت کاربری‌ها، وابستگی کاربری‌ها و ظرفیت کاربری‌ها به ترتیب بالاترین میانگین رتبه و اولویت را به خود اختصاص داده‌اند. انتظار می‌رود نسبت به این عوامل، در برنامه‌ریزی و طراحی شهری در راستای کنترل و تعديل تمایلات تخریب‌گرایانه و امکان بروز این گرایش در فضاهای عمومی شهری توجه بیشتری صورت گیرد.

واژگان کلیدی

تخریب‌گرایی، کاربری زمین، سازگاری کاربری، شدت فعالیت، مطلوبیت کاربری، وابستگی کاربری، ظرفیت کاربری.

* این مقاله تألیف شده از رساله دکتری شهرسازی سحر اسماعیل پور همدانی با عنوان تحلیل نقش موقعیت مکانی بر رفتارهای تخریب‌گرایانه در فضاهای عمومی شهری می‌باشد

** گروه شهرسازی، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

*** گروه شهرسازی، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

مقدمه

تخرب گرایی به عنوان زیرمجموعه‌ای از جرم و بزه- از جمله مسائل و مشکلات در فضاهای عمومی شهری می‌باشد. رفتارهای تخریب گرایانه در فضاهای عمومی شهری متأثر از عوامل گوناگون می‌باشد. عوامل درونی و بیرونی متعددی در ایجاد و تقویت این گرایش و درنهایت شکل‌گیری و قوعه تخریب‌ها مؤثر می‌باشد. این تحقیق بر آن است تا در میان عوامل بیرونی مؤثر بر تخریب گرایی، نقش کاربری زمین و معیارهای مرتبط با آنکه بیش از سایر مسائل دارای اهمیت و نقش هستند را شناسایی و مورد بررسی و تحلیل قرار دهد. به عبارتی هدف روش‌شن کردن ارتباط بین موقعیت مکانی و کاربری زمین با ایجاد زمینه‌های بروز تخریب‌کاری در فضاهای عمومی شهری می‌باشد. ایجاد و تقویت گرایش به تخریب اموال عمومی برگرفته شده از عوامل درونی و شخصیتی می‌باشد و موقعیت‌های مکانی امکان بروز و رخدان تخریب‌ها توسط تخریب‌گرایان در فضاهای عمومی شهری را فراهم می‌آورد و یا مانع آن می‌شود. در میان شاخص‌های مکانی مؤثر، نقش کاربری زمین و زیرمعیارهای آن مورد بررسی قرار خواهد گرفت. بر این اساس اهداف شاخص این تحقیق:

- مشخص کردن نقش عوامل مؤثر بر بروز رفتارهای تخریب گرایانه در فضاهای عمومی شهری؛

- مشخص کردن نقش کاربری زمین در ایجاد زمینه‌های بروز تخریب توسط تخریب گرایان؛

سؤالاتی که در این تحقیق به آن‌ها پاسخ داده خواهد شد:

عوامل مؤثر بر بروز تخریب گرایی در فضاهای عمومی شهری چه می‌باشد؟

نقش کاربری زمین در ایجاد زمینه‌های بروز تخریب توسط تخریب گرایان چگونه است؟

روش تحقیق

تحقیق توصیفی تحلیلی است که به روش همبستگی^۱، به بررسی نسبت متغیرها می‌پردازد. متغیرها بر اساس مطالعات کتابخانه‌ای و تحقیقات پیشین انتخاب شده‌اند و گردآوری داده‌ها از طریق مشاهدات میدانی و برداشت‌های حضوری و پرسشنامه است. راهبرد مورد استفاده نمونه مطالعه^۲ و پارادایم اثباتی^۳ است و از نوع تحقیق علی پس از قوعه است که کاربری زمین و میزان تخریب‌ها در وضع موجود فضاهای عمومی شهری را که دارای افراد بالقوه تخریب‌گرا می‌باشد، مورد بررسی قرار می‌دهد. تحقیقات علی معمولاً از نوع کاربردی هستند و نتایج آن‌ها برای جلوگیری از تکرار حوادث و وقایع نامطلوب، یا توسعه وقایع و حوادث مطلوب مورد استفاده قرار می‌گیرد. نتایج تحقیقات علی علاوه بر کاربردی بودن دارای ارزش بنیانی و نظری نیز می‌باشند؛ زیرا از طریق نتایج حاصله می‌توان نظریه‌ها و گزاره‌های کلی مربوط را مورد ارزیابی قرارداد (حاکی، ۹۸: ۱۳۹۵). در شاخص کاربری زمین میزان سازگاری کاربری‌ها با هم ظرفیت کاربری‌ها، مطلوبیت کاربری‌ها و شدت فعالیت مورد بررسی و سنجش است.

پیشینه و چارچوب نظری تحقیق

از نظر لغوی، وندالیسم یا تخریب گرایی به معنی تخریب اماکن و وسایل و امکانات شهری می‌باشد (فرهنگ لانگمن، ۲۰۰۳). موزر تخریب گرایی را عملی آگاهانه و ارادی به قصد صدمه زدن یا تخریب کردن چیزی که متعلق به شخص دیگری است، تعریف می‌کند. از نظر گلدشتاین تخریب گرایی، تخریب آزادانه و ارادی محیط، بدون کسب نفع شخصی است، نتایج این اعمال را نیز هم عاملان و هم قربانیان، با توجه به هنجارهای حاکم بر آن موقعیت، خسارت یا زیان تلقی می‌کنند از نظر کسرلی و همکارانش تخریب گرایی عبارت است از تخریب عمدى یا مغضانه اموال بدون اجازه مالک (هوروویتز و توبالی، ۲۰۰۳ به نقل از فتحی و محمدی، ۱۳۹۰: ۳). در طبقه‌بندی انواع جرائم، اغلب صاحب‌نظران و محققان، تخریب گرایی را به مثابه جنایتی خرد و از انواع بزه‌کاری‌های نوجوانان به شمار آورده‌اند (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳: ۱۳). جرایم و رفتارهای ناهنجار به احتمال زیاد رخ می‌دهد، اگر محیط یا کاملاً ساخت و آرام و یا بسیار شلوغ باشد. بهره‌گیری مناسب از اختلاط کاربری‌ها می‌تواند موجب فعالیت بیشتر و نظارت افزون‌تر گردد (لولین دیویس، ۱۳۸۹: ۳۰). جذب گروه‌های مختلف مردم از لحاظ سنی، شیوه زندگی و سطح

1 corelation

2 case study

3 positivist

اقتصادی در مناطق مسکونی می‌تواند برای جلوگیری از جرم مفید باشد. کنترل کاربری زمین بخشی از مجموعه اقدامات برای بهره‌گیری از تجارت شبانه (تئاترهای، سینماها، رستوران‌ها، گالری‌ها و مغازه‌ها...) و اجتناب از فرصت فعالیت‌های مجرمانه است (ولین دیویس، ۱۳۸۹: ۳۲).

امروزه کاربری مختلف اراضی شهری یکی از راهبردهای پیشنهادشده طراحی محیطی در جهت جلوگیری از جرم است. کاربرد مختلف زمین در انتقاد به منطقه‌بندی کاربری اراضی شهری در صدد ایجاد محیطی زنده، شاداب و فعال در ساعت مختلف از روز یا شب است. با استفاده از ترکیب فعالیت‌ها می‌توان فضاهای محیطی شهری را در ساعت مختلف زنده نگاه داشت و این فضاهای را در معرض نظرات همگانی قرار داد. فعال بودن فضا در ساعت مختلف از میزان احتمال وقوع جرم و جنایت در آن می‌کاهد (Lyon et al., 2007: 9).

جدول ۱- جمع‌بندی پیشینه تحقیقات داخل ایران پیرامون تخریب‌گرایی

پژوهشگر	عنوان پژوهش	مورد پژوهش	هدف	یافته‌ها
محسنی تبریزی (۱۳۷۹)	مبانی نظری و تجربی وندالیسم: مسروی بر تأثیر عوامل درونی بر تخریب‌گرایی	تهران	دست یابی به میزان راهنمایی ترک تحصیل کرده‌اند. از این‌رو از نظر تحصیلی جزو افراد ناموفق و سرخورده به حساب می‌آیند.	اکثریت قریب به اتفاق آنان (۹۸/۲ درصد) در گروه سنی ۱۴ تا ۲۹ سال قرار دارند. قریب به نیمی از آن‌ها (۴۸ درصد) مهاجر و بالغ بر ۸۱ درصد منشأ شهری (متولد شهر) هستند.
یافته‌های یک تحقیق (۱۳۷۹)	پایان نظری و تجربی وندالیسم: مسروی بر تأثیر عوامل درونی بر تخریب‌گرایی	تهران	بر تخریب‌گرایی	از حیث سواد ۳/۴ دارای تحصیلات زیر دیپلم‌اند. ۴۳ درصد قبل از ورود به دوره راهنمایی ترک تحصیل کرده‌اند. از این‌رو از نظر تحصیلی جزو افراد ناموفق و سرخورده به حساب می‌آیند.
کلام بنی فاطمه (۱۳۸۳)	تحلیل محتوای دیوارنویسی‌های کلاس می‌ای درس دانشگاه شهید باهنر باهنر کرمان	کرمان	بیش از ۷۳ درصد آنان دارای والدینی بی‌سواد یا کم‌سواد با مشاغلی در سطوح پایین و با درآمد و دستمزد اندک و قلیل‌اند، به طوری که با احتساب SES (پایگاه يا وضعیت اجتماعی- اقتصادی) خانواده، بالغ بر ۷۰ درصد تخریب‌گر ایان تحت مطالعه در SES پایین قرار می‌گیرند. از طرفی نتایج نشان می‌دهد که (۷۱ درصد) مجردند	بیش‌ترین مطالب و مفاهیم اجتماعی، اشکال و تصاویر، اسامی، مطالبات لاتین، تاریخ‌ها و اعداد در دانشکده فنی و مهندسی مشاهده شده و کم‌ترین آن در دانشکده پزشکی موجود است. همچنین از بین تمامی مفاهیم ادبی و اجتماعی (عشق) بیش‌ترین فراوانی را در هر سه دانشکده به خود اختصاص داده است. به لحاظ فراوانی، پس از عشق، رابطه بین دو جنس، مسائل آموزشی مانند امتحان، تقلیب و انتقاد از استاد...، زندگی و آمید به آن و تأکید بر هنجارهای قومی و اجتماعی در رتبه‌های بعدی قرار دارند.
جان حسنی رفتارهای تخریب‌گرایانه در استان مازندران	عامل مؤثر بر گرایش به رفتارهای تخریب‌گرایانه در استان مازندران	مازندران	بررسی عوامل مؤثر بر جلوگیری از تخریب اموال توسط در زیست، تکنیک رگرسیون نحوه گذران اوقات فراغت ۲۷ درصد، ارتباط با گروه همسالان ۲۳ درصد، پایگاه اقتصادی و اجتماعی ۱۷ درصد، محل سکونت ۱۱ درصد بیش‌ترین تأثیر را بر بروز رفتارهای تخریب‌گرایانه داشته‌اند.	نحوه گذران اوقات فراغت، تحصیلات والدین، نوع شغل والدین، ارتباط با گروه همسالان، درآمد خانواده، نوع سکونت، محل سکونت، پایگاه اجتماعی - اقتصادی، موقفیت تحصیلی (معدل) از عوامل مؤثر بوده و در زیست، تکنیک رگرسیون نحوه گذران اوقات فراغت ۲۷ درصد، ارتباط با گروه همسالان استان ۲۳ درصد، پایگاه اقتصادی و اجتماعی ۱۷ درصد، محل سکونت ۱۱ درصد بیش‌ترین تأثیر را بر بروز رفتارهای تخریب‌گرایانه داشته‌اند.

شیوه‌ها و ابزارهایی همچون «طرایح فضاهای قابل دفاع»، «طرایح محیطی برای جلوگیری از تخریب‌گرایی»، «ایجاد حس تعلق خاطر از طریق مالکیت، مشارکت و مسئولیت در فضا» و مجموعه اقداماتی که منجر به زیباسازی محیط و فضای شهری می‌شوند، می‌توانند به میزان قابل توجهی مانع از بروز این پدیده در سطح شهر و فضاهای همگانی آن شوند	هدف از نوشتار حاضر، شناخت مفهوم تخریب‌گرایی و تعیین مهم ترین کیفیت‌هنجاری محیطی وابسته به آن است	بازشناسی روشنها و فیضی و همکاران ایران
---	--	--

پسران بیش تراز دختران به رفتارهای تخریب‌گرایانه و ویرانگر می‌پردازند. فرزندان خانواده‌هایی که از لحاظ اقتصادی-اجتماعی در طبقه پایین قرار دارند و نسبت به طبقات بالاتر از برخی امکانات و تسهیلات شهری محروم‌اند به رفتارهای تخریب‌گرایانه از جمله تخریب اموال و اثاثیه شهری دامن می‌زنند. این رفتارها در بسیاری از موقع متعکس کننده میل وافر جوانان به ابراز خشم و نارضایتی در برابر اجحاف، اجبار، تبعیض، اقتدار آمرانه، تحدید آزادی‌های فردی، نابرابری و بی‌عدالتی ساختارها، سازمان‌ها و نهادهای جامعه شهری سلطه‌گر

شهرنشینی، بیگانگی اجتماعی و رفتارهای وندالیستی جوانان	شناخت رفتار تخریب‌گرایی جوانان در شهر و تأثیر بیگانگی اجتماعی بر آن	فتحی محمدی (۱۳۹۰) جوانان
---	---	--------------------------

وجود روشنایی و نور مناسب و عدم تراکم ساختمانی، از ویژگی‌هایی هستند که فضاهای دارای کیفیتی را از دیگر فضاهای تفکیک می‌کند. عدم پیوند ارتباطی با فضاهای نمایان، وجود نقاط فرورفته و یا برآمده، داشتن مرز و محدود مشخص و کم بودن ساختمان‌ها نیز از ویژگی‌های تفکیک کننده‌ی فضاهای دارای نزع و درگیری از دیگر فضاهای هستند. توالی و امتداد نیز از ویژگی‌های متمایز کننده فضاهای دارای مزاحمت از دیگر فضاهای هستند

فضاهای بی دفاع محسنی و تبریزی و همکاران شهر تهران	دست یابی به رابطه فضا و نوع جرم	فضاهای بی دفاع محسنی و تبریزی و همکاران شهر تهران
---	---------------------------------	---

ویژگی‌های فضاهای بی دفاع شهری برحسب نظریات مطرح شده در سه گروه ویژگی‌های فیزیکی، اجتماعی و فیزیکی - اجتماعی قابل دسته‌بندی هستند. این ویژگی‌ها بر حسب شدت و تعداد موارد مشاهده در فضاهایی بی دفاع نیز به ویژگی‌های اختصاصی و نیمه اختصاصی و ویژگی‌های عمومی و نیمه عمومی قابل دسته‌بندی است.

نقش فضاهای نایابی و همکاران در رفتارهای خشونت‌آمیز ویژگی‌ها	بررسی ویژگی‌های فضاهای بی دفاع شهری و دسته‌بندی ویژگی‌ها، فضاهای بی دفاع یا جرم خیز برحسب نوع خشونت از لحاظ ویژگی‌ها	نقش فضاهای نایابی و همکاران در رفتارهای خشونت‌آمیز ویژگی‌ها
---	--	---

بین میزان رفتارهای تخریب‌گرایی با متغیرهای میزان رضایت اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی، میزان انسجام و همبستگی اجتماعی و نیازهای امنیتی رابطه منفی و معکوسی وجود دارد. بین متغیرهای ناکافی بودن ابزارهای تأمین امنیت و پایگاه اقتصادی اجتماعی با میزان رفتارهای تخریب‌گرایی رابطه معناداری وجود ندارد.

نقش عوامل اجتماعی در تبیین رفتارهای سیاهپوش و همکاران آموزان دوره اندیمشک	دست یابی به رابطه بین عامل اجتماعی و تخریب‌گرایی	نقش عوامل اجتماعی در تبیین رفتارهای سیاهپوش و همکاران آموزان دوره اندیمشک
---	--	---

رابطه‌ی بین این دو متغیر را تأیید می‌کند، به عبارت دیگر در بین دختران و پسران دانش‌آموز در شهر اهواز از نظر گرایش به تخریب‌گرایی تفاوت مشاهده شود. این نتیجه را می‌توان به ویژگی‌های شخصیتی و روانی پسران مرتبط دانست	بررسی رابطه‌ی بین جنسیت و گرایش به تخریب‌گرایی بین دانش‌آموزان	بررسی اجتماعی و شخصیتی مؤثر بر گرایش نواح و کوپایی (خرابکاری) در اهواز
از میان متغیرهای مستقل مستخرج از نظریه فشار عمومی آگنیو، احساسات منفی، متغیری تأثیرگذار بر رفتارهای تخریب‌گرایی دانشجویان بوده است. تحلیل رگرسیونی بر حسب جنسیت نشان دهنده‌ی تفاوت قابل ملاحظه‌ای در تبیین تغییرات رفتارهای تخریب‌گرایی دانشجویان دختر و پسر می‌باشد. به موازات افزایش حرکت‌های مثبت حذف شده، رفتارهای تخریب‌گرایی پسران افزایش می‌یابد. در مقابل به موازات افزایش احساسات منفی، رفتارهای تخریب‌گرایی دختران نیز افزایش پیدا می‌کند. همچنین احساسات منفی به عنوان متغیری تأثیرگذار در این پژوهش تحت تأثیر فشار ناشی از قرار گرفتن در معرض محرك منفی و عدم دست یابی به اهداف ارزشمند مثبت است و احساس خشم مهم‌ترین بعدازاین احساسات منفی بوده که منجر به بروز رفتارهای تخریب‌گرایی در بین پسران و دختران شده است	دست یابی به رابطه متغیرهای مستقل مستخرج از نظریه فشار عمومی آگنیو، احساسات منفی، بر رفتارهای تخریب‌گرایی دانشجویان	بررسی عامل مؤثر بر وندالیسم دانشجویان از دیدگاه نظریه فشار عمومی آگنیو
منطقه نیروگاه این شهر، مهم‌ترین کانون جرم خیز این جرائم به حساب می‌آید. این منطقه دارای کمترین میزان تناسب، تعادل و سلسه‌مراتب در توزیع کاربری‌های مختلف شهری است.	دست یابی به توزیع فضایی جرائم نزاع، شرارت با اسـتفاده از سیستم اطلاعات جغرافیـایی (مطالعه: شهر قم)	تحلیل مکانی کانون‌های وقوع جرائم نزاع، درگیری و شرارت با اسـتفاده از سیستم اطلاعات جغرافیـایی (مطالعه: شهر قم)
از نظر میزان، تعلق شهر وندی، نابسامانی خانوادگی و رضایت از خدمات شهری در بین شهروندان تخریب‌گرایی و غیر تخریب‌گرایی تفاوت معناداری وجود دارد	تحلیل رویکردهای جامعه‌شنختی به تحلیل مقایسه‌ای عوامل اجتماعی مشهد مؤثر بر بروز رفتارهـای تخریب‌گرایی پرداخته شده	تحلیل بخارایی و همکار وندالیستی (مطالعه موردی: کلان‌شهر مشهد)

شناخت ریشه‌های		شهر تحلیل	
بروز پدیده	محمدی و ریشه‌های	شهر تحلیل	محمدی و ریشه‌های
تخرب گرایی توسط	همکار	ریشه‌های	همکار
نوجوانان و شناخت	زنجان	تخرب گرایی در	تخریب گرایی در
ریشه‌های	ریشه‌های	بین نوجوانان در	بین نوجوانان در
تخرب گرایی در بین	فضاهای عمومی	فضاهای عمومی	فضاهای عمومی
نوجوانان سن ۱۲ تا	۱۳۹۶	۱۲ سال	۱۳۹۶
بررسی تأثیر عوامل	سنجش و ارزیابی	سنجش و ارزیابی	سجادی و مولفه‌های
محیطی و فیزیکی	تهران	تهران	همکار
پارک‌ها بر	تخریب گرایی (۱۳۹۶) (وندالیسم) در	تأثیرگذار بر	تأثیرگذار بر
تخرب گرایی	فضاهای عمومی	فضاهای عمومی	فضاهای عمومی
دست یابی به رابطه	نقش عوامل	نقش عوامل	نقش عوامل
عوامل مؤثر	محیطی مؤثر بر	محیطی مؤثر بر	محیطی مؤثر بر
بر تخریب گرایی در	اسماعیلپور (وندالیسم) در همدان	تخرب گرایی همدان	تخرب گرایی همدان
عرصه‌های عمومی	کیفیت	کیفیت	کیفیت
شهری	بندرآباد	بندرآباد	بندرآباد
شهری عمومی می‌شود.	عرصه‌های عمومی؛ نونه موردی؛ محله کبایان همدان	عرصه‌های عمومی؛ نونه موردی؛ محله کبایان همدان	عرصه‌های عمومی؛ نونه موردی؛ محله کبایان همدان

جدول ۲- جمع‌بندی پیشینه پژوهش‌های خارجی

سال پژوهش	پژوهشگر	عنوان پژوهش	موردپژوهش	هدف	یافته‌ها
۱۹۹۰	سوزان، گیزون، پال وندالیسم ویلسون	مقابله با گرافیتی و استرالیا	بررسی تئوری‌های کودکان و نوجوانانی که از موفقیت تحصیلی کمتری در مدارس برخوردار بوده، دسترسی به امکانات تخریب‌گرایی، نظیر تئوری‌های فضای قابل دفاع، تئوری فضای قابل اغلب بی‌کار و سرگردانند، بیشتر در معرض مدیریت، مدیریت حرکتی و تخریب‌گرایی هستند	بررسی تئوری‌های جرم‌شناسی مرتبط با تخرب‌گرایی، نظیر تئوری‌های فضای قابل دفع، تئوری فضای قابل اغلب بی‌کار و سرگردانند، بیشتر در معرض طراحی فیزیکی	

۲۸-۱۸	بخش اعظم اویاشگران، مرد، جوان و بین سال و بی کارند. اکثر آن ها از یک تربیت منظم خانوادگی، اعتمادبه نفس و عزت نفس کافی برخوردار نیستند و بیشتر آن ها تجربه زندگی در خانواده های از هم گسیخته را داشته اند	دست یابی به نقش عوامل خشونت فردی و خانوادگی بر جرم و خشونت	آمریکا	بررسی خشونت هوازدان فوتبال در استادیومها	بررسی خشونت هوازدان فوتبال در استادیومها	مارش و همکاران	۱۹۹۶
۲۰۰۴	بین بیگانگی و کنترل انگیزش با خشونت و تخریب‌گرایی رابطه‌ی معنی داری وجود دارد، اما بین تعهدات اجتماعی و سه رفتار بزه کاری مورد تأکید رابطه معنی داری مشاهده نشده است	بررسی اثر عوامل اجتماعی- روانی بر تخریب‌گرایی	البرتا	وندالیسم در میان نوجوانان دیبرستان البرتا	بزه کاری با تأکید بر خشونت، سرقت وندالیسم در میان نوجوانان دیبرستان البرتا	گیلیس	۲۰۰۴
۲۰۰۵	انضباط و نظارت بیشتر مراقبان با کم شدن بزه کاری عمومی و سرقت اموال رابطه معناداری دارد.	دست یابی به عوامل درونی مؤثر بر بزه کاری نوجوانان پسر	آمریکا	کاوش پیرامون اثرات عوامل خانوادگی بر رفتارهای بزه کارانه نوجوانان	کاوش پیرامون اثرات عوامل خانوادگی بر رفتارهای بزه کارانه نوجوانان	بال	۲۰۰۵
۲۰۱۲	تخرب‌گرایی و دیوارنوشته ها در مقایسه بازمانی که این آثار پاک شده اند و مورد احیا و نگهداری قرار گرفتند، در مسافران احساس نامنی بیشتری ایجاد می کند	دست یابی به تأثیر وجود نشانه های تخریب بر احساس مردم	اروپا، امریکا، استرالیا	پنجره های شکسته تا بازسازی و احیا ساختمان ها، مروری بر وندالیسم و دیوارنگاری در راه آهن	تحقیقی پیرامون پنجره های شکسته تا بازسازی و احیا ساختمان ها، مروری بر وندالیسم و دیوارنگاری در راه آهن	تمامson و همکار	۲۰۱۲
۲۰۱۶	تأثیر تراکم جمعیتی محیطی بر میزان و کنترل جرم تأثیرگذار بر جرم خیزی	دست یابی به تراکم واقعی	لندن	بررسی اثر جمعیت محیطی بر نقاط جرم خیز لندن	بررسی اثر جمعیت محیطی بر نقاط جرم خیز لندن	مالسون و اندرسون	۲۰۱۶

نتایج حاصل از نمونه مطالعه

نمونه مطالعه برخی از محلات مسکونی شهر همدان است. شهر همدان به عنوان یکی از مهمترین شهرهای تاریخی و گردشگری ایران و جهان است. این شهر در سال های اخیر دارای رشد بی رویه بوده است^۱ (اسماعیل پورهمدانی، ۱۳۹۳: ۱). در همین راستا موجب تضاد و اختلاف در طراحی و موقعیت های مکانی فضاهای عمومی شهری شده است. توجه به منظر شهری، حفظ و تقویت هویت و معنای شهر، نگهداری و احیا فضاهای عمومی شهری در جهت کنترل و تعدیل تخریب‌گرایی و آثار تخریب - به عنوان جرم و بزه کاری که بیشترین نمود بصری و ماندگاری در محل وقوع را دارا است - در فضاهای عمومی شهری همدان امری ضروری و اجتناب ناپذیر است.

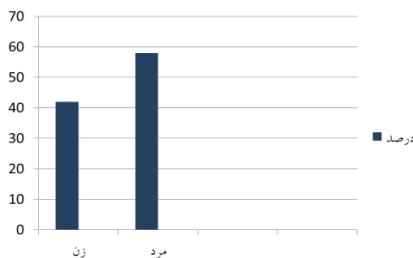
برداشت داده ها در نمونه مطالعه متغیر وابسته تخریب‌گرایی در همه معابر نمونه مطالعه مورد برداشت قرار گرفته شده است و فرض بر این است که همه معابر با پراکنش یکسان افراد بالقوه تخریب گرا هستند. در تبدیل متغیر کیفی تخریب کاری و برداشت تخریب ها به داده های عددی و کمی، با توجه به طیف پنج تایی لیکرت، فاقد تخریب کد "۱" ، تخریب کم "۲" ، تخریب متوسط "۳" ، تخریب زیاد "۴" ، تخریب بسیار زیاد با کد "۵" نمایش داده می شوند. در برداشت اطلاعات پیرامون نقش شاخص کاربری زمین زیر معیار چگونگی سازگاری کاربری، مطلوبیت کاربری، ظرفیت کاربری، وابستگی کاربری و شدت فعالیت در فضاهای شهری عمومی موردنیخش قرار گرفته شده است. در طیف پنج تایی

^۱ برای مطالعه بیشتر به اسماعیل پورهمدانی (۱۳۹۳) مراجعه شود.

لیکرت کاربری زمین کاملاً نامطلوب با کد "۱"، تا حدی نامطلوب "۲"، نامطلوب "۳"، تا حدی مطلوب "۴" و موقعیت مکانی کاملاً مطلوب با کد "۵" تبدیل به داده‌های کمی می‌شود. چگونگی کاربری زمین بر مخاطرات ادراکی تخربی گرایان در حین تخریب و میزان وقوع تخربی‌ها برداشت قرارگرفته است. داده‌های جمع‌آوری شده پرسش‌نامه‌ها بین ۳۸۷ نفر از افراد ساکن و مراجعت‌کنندگان منطقه دو شهرداری همدان توزیع شده و مشاهدات میدانی و برداشت‌های حضوری جمع‌آوری شده از ۲۸۳ کد محل در فضاهای عمومی شهری نمونه مطالعه، مورد تجزیه و تحلیل آماری قرارگرفته است.

اطلاعات برداشت‌شده از پرسش‌نامه‌ها، حاصل از نقطه نظرات افراد ساکن و یا عبوری از فضاهای عمومی شهری نمونه مطالعه است. با توجه به توزیع جمعیت نمونه بر اساس جنسیت، سن و پایگاه اجتماعی، پاسخ‌گویان شامل هر دو گروه افراد دارای تمایلات تخریب‌گرایانه و افراد غافل تمایلات تخریب‌گرایانه می‌باشد. اطلاعاتی که از مشاهدات میدانی و برداشت‌های حضوری و اجرای پرسش‌نامه‌ها به دست آمد، جمع‌آوری، کدگذاری و وارد رایانه شده و با استفاده از نرم‌افزار SPSS ورژن ۱۹ مورد تجزیه و تحلیل قرارگرفته است.

توصیف ویژگی‌های جمعیت شناختی جامعه آماری پاسخ‌دهنده به پرسش‌نامه توصیف جمعیت نمونه بر اساس جنسیت



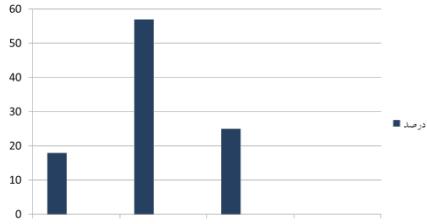
تصویر ۱ - نمودار میله‌ای توزیع جمعیت نمونه بر اساس جنسیت

جنسیت	فرانوانی	درصد
زن	۱۶۳	۴۲
مرد	۲۲۴	۵۸
مجموع	۳۸۷	۱۰۰

جدول ۳ - توزیع جمعیت نمونه بر اساس جنسیت

توزیع جمعیت نمونه بر اساس گروه سنی

با توجه به جدول ۳ مشاهده می‌شود که در این تحقیق مجموعاً ۳۸۷ نفر مورد بررسی قرار گرفته‌اند که ۵۸ درصد آنان مرد و ۴۲ درصد نیز زن بوده‌اند.



تصویر ۲ - نمودار میله‌ای توزیع جمعیت نمونه بر اساس گروه سنی

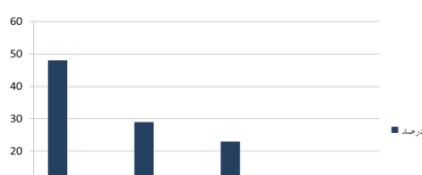
جدول ۴ - توزیع جمعیت نمونه بر اساس گروه سنی

اطلاعات مندرج در جدول ۴ نشان می‌دهد که بیشترین فراوانی مربوط به گروه سنی بین ۱۵ تا ۲۵ سال و کمترین فراوانی مربوط به گروه سنی زیر ۱۵ سال می‌باشد.

توزیع جمعیت نمونه بر اساس طبقه، درآمد و پایگاه اجتماعی

طبقه، درآمد و پایگاه اجتماعی	فرانوانی	درصد
سطح پایین	۱۸۶	۴۸
سطح متوسط	۱۱۲	۲۹
سطح بالا	۸۹	۲۳
مجموع	۳۸۷	۱۰۰

تصویر ۳ - نمودار توزیع جمعیت نمونه بر اساس طبقه، درآمد و پایگاه اجتماعی



تصویر ۳ - نمودار توزیع جمعیت نمونه بر اساس طبقه، درآمد و پایگاه اجتماعی

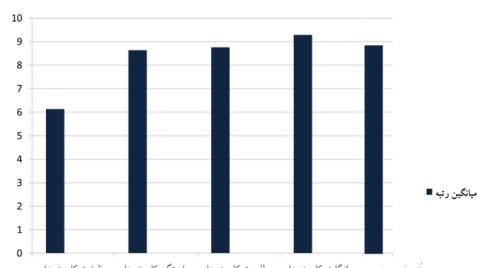
توزیع جمعیت نمونه بر اساس سطح درآمد و پایگاه اجتماعی پاسخ‌دهندگان نشان می‌دهد که بیشترین گروه پاسخ‌دهندگان با توجه به پیشینه نظری افراد بالقوه تخریب گرا، در طبقه درآمدی سطح پایین انتخاب شده‌اند.

تحلیل و ارزیابی نقش کاربری زمین بر رفتارهای تخریب‌گرایانه در فضاهای عمومی شهری: با استفاده از رگرسیون چند متغیر، محقق می‌تواند ارتباط خطی موجود بین مجموعه‌ای از متغیرهای مستقل با یک متغیر وابسته را به شیوه‌ای مطالعه نماید که در آن، ارتباط موجود فی‌ما بین متغیرهای مستقل نیز مورد ملاحظه قرار گیرد. وظیفه رگرسیون این است که به تبیین واریانس متغیر وابسته کمک کند و این وظیفه تا حدودی از طریق برآورد مشارکت متغیرها (دویا چند متغیر مستقل) در این واریانس به انجام می‌رسد.

جدول ۶- ضرایب coiefficients

مدل	Coefficients ^a			t	Sig.
	ضرایب غیراستاندارد	ضرایب استاندارد شده	Beta		
constant	.۱۰۵	.۲۹۶		.۳۵۶	.۰۰۲
کاربری زمین	.۱۹۸	.۰۷۰	.۱۹۷	۲.۸۳۶	.۰۰۰۵

آزمون فریدمن/تحلیل واریانس دوطرفه: یکی از خروجی‌های آزمون فریدمن، محاسبه میانگین رتبه‌ها برای هر یک از متغیرها است. هرچقدر که میانگین رتبه یک شایستگی بزرگ‌تر باشد از اولویت بیشتری برخوردار است. نتایج نشان می‌دهد که زیر معيار سازگاری کاربری‌ها بالاترین میانگین رتبه را در بین زیر معيارهای اصلی به خود اختصاص داده است و در رتبه نخست از نظر زیر معيارهای اولویت‌بندی به منظور ارتقا شاخص کاربری زمین قرار دارد. زیر معيار شدت فعالیت، مطلوبیت کاربری‌ها، وابستگی کاربری‌ها و ظرفیت کاربری‌ها به ترتیب بالاترین میانگین رتبه و اولویت را به خود اختصاص داده‌اند که در برنامه‌ریزی و طراحی فضا در راستای سنجش آثار شاخص کاربری زمین بر تمايلات تخریب گرایانه در فضاهای شهری مورد بررسی قرار می‌گیرد.



تصویر ۴- نمودار میله‌ای شدت رتبه زیر معيارهای شاخص کاربری زمین

زیر معيارهای کاربری زمین	میانگین رتبه
شدت فعالیت	۸/۸۲
ظرفیت کاربری ها	۶/۱۴
وابستگی کاربری ها	۸/۶۳
مطلوبیت کاربری ها	۸/۷۶
سازگاری کاربری ها	۹/۲۹

جدول ۷- معيارهای شاخص کاربری زمین

کاربری زمین به عنوان شاخصی اثربخش بر رفتارهای تخریب‌گرایانه و جرم و بزه در بسیاری از تحقیقات موربدبخت و بررسی بوده است. زیر معيارهای مربوط به شاخص کاربری زمین، سازگاری کاربری، مطلوبیت کاربری، وابستگی کاربری‌ها در بعضی از مطالعات صورت گرفته است. در این تحقیق زیر معيار شدت کاربری به عنوان زیر معياري مؤثر موردنظر بوده است و به طور مجزا در تحقیقات قبلی کمتر موردنوجه بوده است. زیر معيار شدت فعالیت با میزان تراکم و نظارت هم دارای ارتباط مستقیم است. بر اساس یافته‌های تحقیق شاخص کاربری زمین و زیر معيارهای موردنظر بر ایجاد مخاطرات ادراکی افراد و ایجاد ترس از تخریب اثربخشی بالایی دارد. نسل اول کنترل جرم از طریق طراحی محیطی (۱۹۶۰-۷۰)، شرمن و همکاران (۱۹۸۹)، کالارک (۱۹۹۱)، گلداستون (۱۹۹۸)، نسل سوم کنترل جرم از طریق طراحی (۲۰۰۰)، متنای و لوپوا (۲۰۰۴)، لولین دیویس (۲۰۰۴)، پترا (۲۰۰۴)، فلسون و بویوین (۲۰۱۵) و محسنی تبریزی و همکاران (۱۳۹۰) بر شکل کلی جرم و جنایات و بزه کاری اشاره کردند و به طور خاص بر نقش شاخص کاربری زمین بر رفتارهای تخریب‌گرایانه تمرکز نداشتند. محسنی تبریزی و همکاران (۱۳۸۳)، پور جعفر و همکاران (۱۳۸۷) بر نقش شاخص کاربری زمین بر میزان وقوع رفتارهای تخریب‌گرایانه تحقیق کردند. در این تحقیق نیز با تأکید بر رفتارهای تخریب‌گرایانه در فضاهای عمومی شهری و نقش کاربری زمین، بر اساس یافته‌ها، اثربخشی شاخص کاربری زمین بر ایجاد مخاطرات ادراکی بر تخریب‌گرایان به اثبات رسیده است. آنچاکه این شاخص با سایر شاخص‌ها نیز ارتباط مستقیم دارد توجه به چگونگی استقرار کاربری‌ها در فضاهای عمومی شهری نقش مهم و به سزاوی را ایفا می‌کند.

در زیر معیار شدت فعالیت به میزان فعالیت کاربری‌ها در بازه‌های زمانی مختلف پرداخته شده است. تراکم محیطی و شدت فعالیت کاربری‌ها با یکدیگر در پاره‌ای موارد همپوشانی دارند. در زیر معیار ظرفیت کاربری‌ها نیز با توجه به میزان مراجعته کنندگان غیر ساکن به کاربری‌ها، در مواردی با زیر معیار تراکم محیطی دارای اشتراکاتی هستند. شاخص نظم با شاخص کاربری زمین ارتباط مستقیم دارد. به این معنا که کاربری زمین در ایجاد نظم در فضاهای عمومی شهری مؤثر هستند.

شاخص نورپردازی، کاربری زمین و نظارت دارای همپوشانی هستند. زیر معیار نور ناشی از کاربری‌های فعال در شب به عنوان زیر معیار شاخص نورپردازی، با زیر معیار شدت فعالیت از شاخص کاربری زمین و زیر معیار استقرار کاربری و درگیر کردن فضا در بازه‌های زمانی دارای همپوشانی هستند. شدت فعالیت در بازه‌های زمانی طولانی‌تر در شب موجب فعال نگه داشتن فضا و دیده شدن در شب می‌شود که موجب کاهش رفتارهای تخریب‌گرایانه به دلیل ترس از کاربری‌های فعال در تخریب‌گرایان می‌شود.

انتظار می‌رود در فضاهای عمومی شهری خاص و موردنظر، از طریق تغییرات مکانی و فیزیکی مانع وقوع تخریب شویم. به طور مثال شخصی که انگیزه سرقت دارد به دلایل گوناگون تصمیم به این کار دارد؛ اما به دنبال موقعیت مکانی مناسب جهت وقوع هدف خود یعنی سرقت می‌باشد؛ بنابراین باید راهکارهای مقابله با وقوع سرقت در فضاهای خاص مثل بانک‌ها، کاربری‌های تجاری دارای ارزش اقتصادی، و کالاهای بالرash و... به طور خاص انجام شود. در مورد تخریب‌گرایی نیز ایجاد مخاطرات ادراکی از طریق اختلاط کاربری به همین شکل عمل می‌کند و موجب می‌شود فارغ از چگونگی انگیزه گرایی‌های تخریب‌گرایانه مانع وقوع تخریب در فضاهای عمومی شهری خاص و موردنظر شود؛ به عبارتی فضاهای موردنظر فرست وقوع تخریب را از تخریب‌گرایان می‌گیرد. محله‌های مسکونی، معابر اطراف کاربری‌های آموزشی و فضاهایی که گروه‌های سنی کودکان و سالمندان در آن فعالیت دارند، فضاهای تفریحی و فضاهایی که افراد برای گذران اوقات فراغت می‌گذرانند و... می‌توانند در دستور کار این شیوه قرار گیرد.

فهرست منابع

- اسماعیلپور همدانی، س. (۱۳۹۳). تحلیل راهبرد رشد هوشمند شهری در راستای توسعه پایدار با تأکید بر الگوی رشد فشرده نمونه موردی: رشد شهر همدان. نخستین همایش ملی شهر هوشمند، موسسه عالی سپهر، اصفهان.
- پور جعفر، م، محمودی نژاد، ه، رفیعیان، م، انصاری، م. (۱۳۸۷). ارتقا امنیت محیطی و کاهش جرائم شهری با تأکید بر رویکرد C.P.T.E.D نشریه بین‌المللی علوم مهندسی دانشگاه علم و صنعت ایران، ویژه‌نامه مهندسی معماری و شهرسازی، ۱۹، ۵۶-۷۳.
- خاکی، غ. (۱۳۹۵). روش تحقیق با رویکرد پایان‌نامه نویسی. تهران: وزارت فرهنگ و آموزش عالی، مرکز تحقیقات علمی کشور، کانون فرهنگی انتشاراتی درایت.
- فرهنگ لانگمن. (۲۰۰۳). تهران: انتشارات سپاهان انقلاب.
- ولیان، د، ۲۰۰۴، مکان‌های امن سیستم برنامه‌ریزی و پیشگیری از جرم. مترجم: محسن هنرور، امین امینی، آرمان شهر.
- محسنی تبریزی، ع، قهرمانی، س، یاهک، س. (۱۳۹۰). فضاهای بی‌دفاع شهری و خشونت (مطالعه موردی فضاهای بی‌دفاع شهر تهران). جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۲-۷۰، ۵۱-۵۰.
- محسنی تبریزی، ع. (۱۳۸۳). وندالیسم، مبانی روانشناسی اجتماعی. تهران: انتشارات آن.
- Clarke, R. (1997). Situational crime prevention: Successful case studies harrow & heston, New York. British Journal of Criminology, 24, 74-83
- Felson, M., & Boivin, R. (2015). Daily crime flows within a city. Crime Science, 4, 31.